

P. 11. 72

S

LUCEAFĂRUL

Anul VII. Nr. 8.

Sibiu, 15 Aprilie 1908.

1908

SUMARUL.

I. Agârbiceanu . Bădical Pătraș.
 Elena Farago . Noemvrie (poezie).
 Elena Farago . O seară (poezie).
 Cat. Theodorian . Sângele Solovenilor.
 I. U. Soricu . Sonete (poezie).
 * * *
 Iubileul Gazetei.
 O. de Cozmatza . Scrisoare din Paris.
 Victor Eftimia . Corabia cu trei catarge (poezie).
 Maria Căntan . Rugare (poezie).
 O. C. și A. Tăslăganu . Synnöve Solbakken de
 Björnstjerne Björnson (trad.).

Dări de seamă . S. C. Făgețel; Elena Farago:
 Traduceri. A. O. M. Gâze de
 N. Urechia.

Cronică . . . Români la Roma. Greve stu-
 dențești. Sărbătoare muzicală
 în Sibiu. Reviste și ziare.
 „Tinerimea artistică”. Aca-
 demia Română. Știri. — Poșta
 Redacției. — Poșta admini-
 strației.

Ilustrații: Dela „Tinerimea artistică”. Gheorghe Bariția. Iacob Mureșiana. Aurel Mureșiana.
 Sada Jacco. Kawa Kami. Caravane la întoarcere.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
 6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
 6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul”, Sibiu (Nagyszeben).

Scoarțe pentru Luceafărul

orice an cor. 2.—

Colecțiile „Luceafărul” complete.

Legătură elegantă în pinză.

Anul I, epuizat.
 Anul II, (1903) 40 cor.
 Anul III, (1904) 30 „
 Anul IV, (1905) 40 „
 Anul V, (1906) Ed. simplă 16 „
 Anul V, (1906) Ed. de lux 25 „
 Anul VI, (1907) Ed. simplă 16 „
 Anul VI, (1907) Ed. de lux 25 „

Toate colecțiile împreună ed. simplă C. 130; ed. lux C. 145.

Colecții incomplete.

Sem. II, 1903, (nrele 9—23) 3 cor.
 Sem. II, 1904, (nrele 11—24) 3 „
 Sem. II, 1905, (nrele 11—24) 3 „

Cumpărăm „Luceafărul”.

Anul I, (1902), complet sau numerele: 2, 3, 6,
 8, 9, 10. (În deosebi nrele 3 și 9—10.)
 Anul II, (1903), 2, 4, 7 și 24.
 Anul III, (1904), 2 și 5.
 Anul IV, (1905), 1, 2, 4, 6, 8 și 10.

Se adresa administrației noastre.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sab îngrijirea anui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Falma, O. Goga, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicănu, I. U. Soricu.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Bădicul Pătruț.

În topirea zăpezilor de primăvară, pe drum e numai cir și părăiașe ce șerpuiesc ca niște biciuri de lumină. La ușa crâșmei, care cum dă să intre își izbește mănios cizmele de podele, și mocirla se 'mprăstie în toate părțile. În crâșmă s'adună, rând pe rând, oaspeții obișnuiți, să bea o jumătat' de vin, să joace o păreche de cărți. Bădicul Pătruț niciodată nu lipsește.

Vine cu pieptul înainte, încordat ca un militar. S'așază unde vede că-s mai mulți. Își trage un scaun, se îndeasă între oaspeți, ascultă, privind cu ochii iuți la cei de față, dar el la început nu zice nimic. Într'un târziu își scoate de după șerpar gazeta, își încrunță sprâncenele, își încrețește fruntea, foaia despăturată o ține departe cu amândouă mâinile întinse, și se pare adâncit de tot în cetire.

Dupăce se pare c'a terminat, zice așa pentru sine de treiori »hm, hm, hm«, clatină din cap, și pare foarte abătut.

— Ce-i, bădicule Pătruț, ce s'a mai întâmplat iară?

Acesta se 'nsenină deodată, pune gazeta pe genunchi, și zice c'un glas încordat, ca și când ar ceti ș'acum din foaie:

— Ce să se mai întâmple, frate, spune că vin iar rășmirițile, cu lăcuste pe câmpuri, cu foamete pe oameni și pe dobitoace. Ci-că departe prin țara muscălească s'ar fi ivit și semne 'n soare și 'n lună. Chip de vârcolaci, pare-se!

Oamenii întorc capetele și privesc mirați la Pătruț. Acesta clipind des din ochi, își ține capul plecat pe gazetă, ca și când ar vrea să mai scoată ceva de acolo. Unul mai tânăr, ține să-și spună și el cuvântul.

— De pe partea asta putem fi liniștiți. În semne de acelea nu mai crede nime astăzi. Vârcolaci nu-s cum nu sunt acum la mine în palmă bănuți.

Oamenii însă își aveau credințele lor și pe lângă aceasta țineau tare mult la Pătruț. De o parte că înainte vreme ținuse bădicul crâșmă mare, îi ospătase pe toți de mulțori, iar de altă că eră om de nu se clăteă iac'asă de orice vânt. Român să fi fost, care să-l poată înfrânge pe Pătruț. Că de aceea nu mai ține dânsul crâșmă acum. Vârutea lui de român i-a adus pacostea pe cap. Că eră inaintea unor alegeri de deputat, și venise un străin să-l îndemne să ție cu Iuda. Da bădicul i-a pus mâna 'n piept și i-a dat vânt pe ușe afară. Atunci a venit un finanț și a început cu amenințările.

Bădicul l-a tot ascultat, și când acesta n'avea ce să mai zică, l-a luat de mână și l-a dus la părete.

— Vezi, domnule, chipul de colo, hârtia aceea?

— Văd.

— Dac'o vezi, mi-ai ști spune cine-i iscălit acolo?

— Cum să nu, directorul de finanțe.

Bădicul aci zâmbi pe supt mustată:

— Mi se pare mie că nu-i fi D-ta acela, și-l privi în batjocură din creștet până 'n tâlpi.

— Apoi vezi, dacă veniă chiar el, care-i iscălit să-mi zică: bade, dacă nu votezi cu noi, perzi licența, poate că tot mai credeam. Dar cu D-ta nu vreau să stau de vorbă.

Cela s'a dus ca din pușcă, dar după alegeri bădicul Pătruț a trebuit să-și încuie crâșma. Dar nu i-a părut rău. Nu zău lui! O spuneă

cu fală aceasta. Vin găsești și 'ntr'alt loc, dar om ca el mai rar, spuneă bădicul de eră cât de cât în voie mai bună.

Serile de-arândul se adună în crâșma asta nouă, cu prietini lui vechi. Le spuneă istorii din gazete, noutăți cari de cari mai minunate. Că de cetit cetea el, dar slab de tot. Câteva din literile celea mari nici nu le cunoștea. Dar din trei patru cuvinte cetite lui i se părea că știe tot ce-i acolo. Gazeta îi venia regulat în toată Sâmbăta, și el să fi cetit numai trei șire din ea, se simțea deodată par'că alt om, mai neabătut, mai vrednic de cinste de cum a fost înainte.

Și când se 'ntâmpla vr'odată sara, să vie Pătruț mai târziu, oamenii îl așteptau ca pe spini. S'au fost dedat cu el să le spună regulat vești despre trei lucruri: cum mai stăm cu țara, ce mai face împăratul și cum mai curg războaiele. Și cu toate că la aceste trei întrebări miezul răspunsului eră tot acesta: cu țara stăm rău, de 'mpăratul nu prea știe nimeni ce face, iar războaiele curg, colo departe, bubuind din tunuri de se cutremură marginile pământului, — vorbele se țeseau multe în jurul acestui miez, de Pătruț și de alții, de-ar fi putut povesti toată noaptea.

Aceasta însă numai când bădicul nu lua iute 'n cap. Că de se afumă cât de cât, lăsa la o parte și țara, și pe 'mpăratul și războaiele, și vorbiă despre sine.

— Măi prietiniilor, am și eu o vorbă. Eu zic așa: dacă te-a făcut mamă-ta mînz nu poți să fi lup. Ori alta: dacă muierea ți-a făcut de mâncare plăcinte, nu poți mânca mere pădurețe. Așa și eu. Dacă-s om după toată forma, e că așa m'a făcut mama. Și numai de una-mi pare rău, că voiu muri și nu s'a află om în locul meu. Că eu, dacă-i vorba, spun la tot omul adevărul în față. Chiar când ar fi să mă umilesc pentru asta una, și tot o fac.

Acum voi credeți de pildă, că io-s cine ști ce lucru mare. Când cetesc din gazetă și vă spun, vi se pare că vă grăește om din altă lume.

Cu toate că nu-i chiar așa, dragii mei. Știu eu ce știu, pe lângă voi, dar eu pe lângă alții, de pildă pe lângă fiertatul popa Savu, nu știu nimic. Odată mergeam la târg cu fiertatul. Și tot drumul n'a mai conținut, mi-a făcut zic, politica din toată lumea. Da eu dela o vreme i-am spus și d-lui adevărul în față. »Lasă-mă, părinte

Savule, — zic — mie-mi spui d-ta de acestea? Mie nu-mi spune d-ta de acestea, că eu dacă le and fac numai primejdie și revoluție 'n popor. Zău așa, părinte, zic, eu fac revoluție 'n popor, dacă-mi spui d-ta atâtea grozăvenii și nedreptăți. »Ș'a răs părintele Savu de să se bolnăvească, când i-am spus așa.

Dela pățania aceasta trecea la altele: cum a spus el adevărul verde în față domnilor mari, și le-a dat peste nas, și cum a tras tot el scurta, după aceea, »dar ce să faci dacă te-a făcut mamă-ta lup, poți tu să fi mînz?« întrebă bădicul pe vr'unul din cei de față.

— Vezi bine că nu pot, baciule Pătruț.

— Noa, vezi!

Când eră treaz însă se ținea de politică, și n'ar fi spus pentru toată lumea istorii, ca aceea când n'a 'nțeles el pe popa Savu. Vorbiă, mestecându-le, despre granatirii lui Napoleon, »mari și grași ca niște uriași, cu fețele umflate«, despre deputații din casa țării, »cari iac'asa bat și ei din gură să nu tacă« cei străini, vezi bine, nu ai noștri. Ai noștri? »Dumnezeu să-i țină, să-i mai alegem și la anul!« Spunea despre vlădicii noștri, »cari își pun mîna 'n barbă, și nu se dau pîn' nu scot carul din pietri« adevă până nu iasă ei biruitori. Când ajungea cu vorba la vlădici, totdeauna amintea de pățania episcopului Inochentie. Cine știe de unde-o auzise, poate dela popa Savu.

— Știți voi, mă, ce a pățit vlădica Inochentie când s'a dus la dietă? Nu știți! Vezi că n'aveți de unde. Apoi bun, să v'o spun eu. Zice că pîn' atunci nu lăsau pe vlădicii noștri între domnii cei mari, în dieta țării. Vezi că erau mai tari Ungurii și mai slab Neamțul, adevă împăratul. Da 'n urmă a dat Dumnezeu de a eșit Neamțul mai tare. Și atunci i-a dat scrisoare la vlădica Inochentie să meargă și el în dietă. Zice că după ce a intrat el acolo, Ungurii îl priviau chioris și-l batjocoreau cu privirile. Dar unul din ei strigă 'n gura mare către altul: »Ce caută Saul între proci?« Eră, să vede, o vorbă de batjocură asta și Ungurul a spus-o pe letinie. Da pîn' n'apucă ei să rădă zice vlădica nost către el: »Caut măgarii tatii că s'au pierdut.« Și n'a răs nimeni ci atâta se mîniară pe Inochentie, de erau să-l arunce pe fereastră din casa țării.

Bădicul Pătruț dacă băgă de seamă că-l ascultă

mulți, ținea să-și spună părerile despre multe celea. De pildă nu-i plăcea cum cântă dascălul cel tânăr în strană: »Măi la dascăl trebuie să fie piept odată, nu iac'asă o scândură. Țsta a nost par'că se mărăie un măț. Și dă să răgușească de par'că mână tot moare de curechiu. Dascălul să cânte de numai să i se legene glasul prin biserică. Și popa iar. Popa să cetească evangelia de să gândești că spune dintr'o gazetă, să înțeleagă tot creștinul.

Mai ciudă-i eră lui bădicul Pătruț pe advocați. »Să-mi spuneți voi de ce-s buni să fie și ei în lume? Că 'n școală nu 'nvață pe copii, liturgia n'o slujesc, gazete nu scriu. Ei iac'ășu, fac pe oameni să-și mance averile. Și-s domni mari, bată-i comedia. Când iasă pe sate la execuții vin în niște căruțe, ca baroni. Și oameni-i incunjură cu căciulile în mână, de gândești că le cer de pomană.

Într'o sară însă veni tare abătut la crîsmă, cu gazeta în mână. Se puse pe un scaun, și nu-i veni să zică nici o vorbă. Ceiați într'un târziu se mirară de tăcerea lui Pătruț.

— Chiar nu mai este nimic nou în lume, bădicule Pătruț? întrebă unul.

El n'a răspuns, ci privind în podele, se gândia mereu la celea câteva șire ce le putuse ceti. Cuvintele de acolo îi săgetară adânc inima, și o durere mare îi copleșiă tot sufletul că nu poate desluși, cu câtă știință are el, tot ce-i scris acolo. S'a trudit destul acasă, dar n'a putut să-i afle înțelesul adevărat. Privea apoi iar gazeta, din jos la »foiță«, dar șirele îi jucau inaintea ochilor.

Într'un târziu zise: »Este aici ceva tare frumos. Se zice de lupte mari, de holde de aur, de păgâni, și tot mereu se spune de draga mea țară. Eu nu știu bine ce-i și de aceea m'am gândit să chemăm pe dascălul s'o cetească el.

Un fecioraș și plecat după dl învățător. O taină, o presimțire nedeslușită li se coborîră tuturor în suflet, și așteptau. Bădicul Pătruț nu mai zise nimic, pân' ce nu se ivi în crîsmă dl Dumitru.

— Iacă, dle învățător, să faci bine să ne cetești d-ta puțin aici, zise bădicul, și arătă cu degetul gros la »foiță«.

Dascălul își drese glasul, rămase în picioare, și începă să cetească. »Frumoasă ești țara mea, tu cea mai mândră între țările sămănate de Dumnezeu pe pământ«.

Eră reproducerea unui cânt din »Cântarea României«. Dascălul cetia înainte cu glasul dela o vreme nespus de mlădios, înmuiat în lacrimi par'că, iar bădicul Pătruț și ceialtați, cu frunțile ridicate priveau țintă la dl Dumitru. O căldură tainică le străbătea tot mai tare trupurile muncite, obrajii la unii li se aprinseră, la alții pâlîră. Frumusețea și bogăția țării, răutatea dușmanilor, bunătatea și paza lui Dumnezeu, »Dumnezeul părinților noștri« li se desprindea inaintea ochilor ca într'o icoană vie, caldă. Și unde și unde, se auzia câte un suspin înădușit, câte un oftat dureros, în ochii altora se iviră lacrimi.

Ei n'au auzit în viața lor cuvinte așa de dulci, cari să amintească atâtea, cari să pătrunză așa

de adânc. Și când a terminat dl Dumitru, oamenii tăcără încă mult, cu ochii duși departe, în nemărginit.

Târziu, începură apoi să vorbească încet, potoliți despre vremuri de altădată, crâmpene din luptele și suferințele de veacuri, așa cum le auziră dela părinții lor.

Bădicul Pătruț însă nu putea zice nimic. Privea stăruitor într'un unghet al odăii, și când simți că nu-și mai poate ține lacrimile, trecu cu pași mari spre ușe, să-i zbească lacrimile, vântul nopții de afară.

N'a mai dat cu săptămânile pe la crîsmă. Când veni iar, oamenii îl întrebară de noutăți. Dar el le-a spus așa cu gura jumătate câte ceva, apoi adause: »astea-s fleacuri. Da ia să vedem noi ceace ne-a cetit în sara aceea dl învățător«. Și el scoase din șerpar gazeta cea veche, frumos împăturată, și începă să le cetească fragmentul din »Cântarea României«. Ochii lui lunecau acum peste șire ca pe-o apă întinsă, și cuvintele curgeau calde, binefăcătoare. În săptămânile cât nu dase pe la crîsmă, a tot cetit fragmentul acela, așa că acum îl știă de rost.

I. Agârbiccanu.

Noemvrie.

Sunt tot mai multe foi în prag
În fiecare dimineață, —
Sunt tot mai multe foi în prag...

Și-i tot mai deasă ceața 'n zări
În fiecare dimineață, —
E tot mai deasă ceața 'n zări...

Deschideți ușa binișor
În diminețile cu ceață, —
Deschideți ușa binișor...

Sunt frunze care vin de mor
În pragul vostru peste noapte, —
Sunt frunze care vin de mor...

Și nu cântați până nu știți
De prin vecini e voe bună,
O, nu cântați până nu știți...

Atâtea suflete se sting
În diminețile cu ceață, —
Atâtea suflete se sting!..

Și-ar fi păcat un cânt voios
Când poate-alături plânge-o mamă, —
Ar fi păcat un cânt voios...

Elena Farago.

O seară.*

S'a dus să rădă altor zări
Aprinsa cerului lumină,
S'au strâns zorelele 'n grădină
Și crește umbra pe cărări.

Se 'nclină crengile acum
De parc'ar spune noapte bună,
În seara cu pătrar de lună,
Și nori ce par undiri de fum.

A poposit un car pe drum
Și 'n poartă umbra i se arată; —
Aud o voce tremurată,
Și-un bocet îi răspunde-acum. —

Mă pomenesc, fără să știu,
Cum am ajuns, în pragul porții...

... A fost înfiorarea morții
Căci carul duce un sicriu.

Pe lângă boi i-un biet moșneag,
Și 'n car lângă sicriu o babă,
Se curmă tânguirea slabă,
Și eu stau țintuîtă 'n prag...

Aș vrea să 'ntreb, să spun măcar
Un biet cuvânt de mângăiere,
Dar stau pe loc, fără putere,
Cu ochii ațintiți spre car...

Sărmani bătrâni, ce v'ați făcut
În preajma mea popas durerii,
Voi ce plângeați în umbra serii,
Și v'ați oprit când m'ați văzut,

O, voi ce nu v'am întrebat
Nici „încotro“? și nici „de unde“? —
De unde să puteți pătrunde
În gândul ce m'a zbuciumat!..

Lumina vlefii vi s'a stins,
Și e nespuse de grea durere, —
Dar v'ați aflat o mângăiere
De-ați ști durerea altui plâns: —

E plânsu 'n veci nepotolit
Ce-și stoarse lacrima din sânge,
Când n'ai măcar pe cine plânge,
Și simți că drumul ți-i sfârșit...

*) Din volumul Șapte din umbră sub tipar.

Elena Farago.

Sângele Solovenilor.*)

— Fragment. —

După vre-o câteva zile senine și călduroase, începură iar ploile și Andrei stătea în casă, ducând viața închisă și liniștită care-i priă. Prindea față și putere, dormea mult, mâncă mai bine, se sculă la vremea prânzului și după prânz cetia. Descoperise în biblioteca pregătită de Isaie, cărți bune și frumoase. Pe bătrân nu-l întâlnea decât la prânz și la cină; serile le petreceau uneori împreună, în salonaș, cu ferestrele deschise, duși pe gânduri și schimbând vorbe puține. Băiatul părea melancolic adesea; aceasta o atribuia tată-său schimbării traiului și dorului după plăcerile Parisului, de aceea îi și respecta muțenia, nu-i tulbură visările și-l lăsa purtat de gândurile ce vedeă că-l răsfăță și-l fac să plutească cu tot sufletul. »Lasă» — se gândia Isaie Murat — »cu încetul, nu deodată, — are să se 'nvețe el, are să se deprindă, și când o prinde dragul moșiei nu-l mai deslipește nimeni».

Alteori îl atrăgea la câte o partidă de pichet și dovedea cu mulțumire, crescându-i inima, că Andrei joacă cu eleganță, dar fără patimă. Ca să se 'neredinteze și mai bine propuse jocul pe bani:

— Știi ce, Andreiaș, hai să facem jocul mai viu, ca să fie mai atrăgător: pe un galben; vrei?

— O! nu, nu.

— Ai dreptate... un galben... prea puțin; pe doi, pe cinci, și sunt sigur c'ai să mă rămâi: tu joci ca un prinț și eu ca un babalâc prost, de vremea veche... Dar Andrei se 'mpotrivia hotărât:

— Nu, lasă și așa; e foarte plăcut și pe nimic...

Așadar gândul câștigului nu-l ispitia! Eră o mare cheazășie pentru viitorul copilului și pentru pacea sufletului îmbătrânit al lui Murat, care destulă văzuse, prin multe trecuse și știă. »Cărțile», își vorbea sieși »nu-i plac, vițitul cel mai otrăvitor nu l-a atins, învățătura i-a fost destul de bună, doctoratul în științele politice și administrative, nu eră o patalamă grozavă, care să-i deschidă căile largi ce duc la onoruri și dregătorii grase, dar e un semn vădit că n'a pierdut vremea de-a surda prin străinătăți!» Apoi Murat nici nu se gândeă să-l împingă pe Andrei spre

cine știe ce slujbe și măriri; să fie om cu creștere bună, învățătura să-i ajungă ca să nu i se inchege limba 'n gură și să poată țineă piept la vorba oamenilor cu știință, să se știe descurcă cu cinste lăsând o bună părere pe unde o trece prin viață. Atât și prea destul. Și de atât credea că se incredințează el pe fiecare zi. Îndeletnicirea lui Andrei, cariera lui, viitorul, îi eră plugăria sănătoasă, și aveă s'o invețe, să-i cunoască tainele, s'o îndrăgească, ca să se bizue bătrânul că po-goanele au să treacă nepoților și strănepoților lui, întregi, neciuntite, ba și mărite și îmbunătățite poate. Credea, dar, Isaie Murat, că poate privi cu toată increderea ziua de mâne și asta-i eră de ajuns ca să fie mulțumit.

Câteodată, e drept, îi da de gândit bătrânului puțină inimosie a fiu-său, își aminteă — nu puteă uita de fel — ziua întoarcerii lui în țară, la gară, când ef il adăsta setos de o alintare dragă, cum întinsesă brațele deschise și cum Andrei plecase fruntea, rece, spre buzele lui; răceala și nepăsarea cu care priveă toate. Îl mai nelinișteau, încă, unele porniri aspre ale lui Andrei, eșiri furioase, palmele ce primiau slugile și argații pentru cea mai mică vină și mai vartos îl ustură răutatea cu care se purtă față de Mitruț, pe care, mai mult ca pe toți și mai fără cuvânt ca pe oricare, îl prigoniă. Îl eră și acum în urechi plesnitura de biciușcă cu care-l croise peste ureche pe îngrijitor, fiindcă aflase un cal neșălat, pe care ziceă c'aveă de gând să-l incalece în ziua aceea, deși pân' atunci nu eșise niciodată călare... Dar își aduceă aminte că așa fusese maică-sa, cucoana Irița, și atunci, cutremurându-se, i se perindă viața cu răposata, se vedeă pe el îndurându-i toanele, tăcând și oftând, o vedeă pe dânsa, țipând toată ziulica, purtându-se cu slujile ca cu niște roabe, zăria pe Vetuța chelărița, cea mai harnică dintre femeile dela curte, ascultătoare și bună, supusă la munci neomenoase, prăjindu-se la bucătărie pentru dulceturi, cusând noaptea în loc să doarmă, trimeasă pe picioare la Turnu pentru o horboțică, pentru o pantlicuță, pentru ce-i trăsnea prin minte răposatei. Să fi eșit copilul tot așa de aspru ca mamă-sa, la care totuș, Murat se gândia și cu milă, o plângeă și-i aprindeă la mormânt,

*) Din volumul ce se va pune sub presă în curând.

în fie ce Sâmbătă, o lumânare? Să-i fi sămânând cum samănă două picături de lapte?

Tare se temeă de asta și mult îl înjunghia în inimă atunci. Că ce folos de toate însușirile bune ce vedeă intrupate în copil! Ce folos că avereă n'o să se risipească și o să se păstreze! Ce folos de frumsețile trupești ale lui Andrei, cap tăiat al Iriții, dacă n'o ști să-și câștige inima supușilor lui după moșie. Ce folos!

Gândurile astea-l frământau mai mult, când eră față 'n față cu Andrei, jucând obișnuita partidă de pichet. Băiatul schimbă talonul ori se gândea ce să joace și tatăl său îl priviă înduișat, uită ce să joace, îi tremurau cărțile în mână și scăpă câte un oftat înăbușit, pe care Andrei nici nu-l auziă.

Când se 'ndreptă vremea, în toamnă, și începū culesul porumbilor, Murat, care pân' aci lăsase totul în grija lui Mitruț, socoti de cuviință, să meargă însuș, să privegheze munca, culesul, dijmutul, căratul și dusul la magazie, luând și pe băiat cu dânsul, ca să prindă inimă pentru ogor.

Andrei, ca o mașină întoarsă, nu se 'mpotrivea la nici una din vorbele tatălui său, îi împlinea toate dorințele și se arătă ascultător. Luă seama la munci, la mijlocirile blajine ale bătrânului, când se făcea vre-un lucru pe dos, la porunci și nu se amestecă decât când i se părea că vre-un învoit se abate, că vrea să 'nșele de sub ochi. Dar nu făcea ca Murat să țină de rău, cu bunăntate și să facă pe vinovat să se căiască, — se 'nroșiă, scrâșnea, înjură și lovea, se făcea strașnic, nu mai sămănă a om și nici nu mai

putea vedeă căutătura rugătoare a ochilor lui Murat, ce de zis, nu voia să-i zică nimic.

Lui Mitruț, fie că n'avea altcum, fie că-și făcuse o socoteală, îi dedea mână tot slobodă ca și tatăl său, dar când îngrijitorul luă prea cu binișorul pe vre-un țaran, sau îl muștră prea cu dulceață pentru lenevie ori vre-o neregulă, se năpustiă asupra-i cu învierșunare, îl învinovăția de necinste și de tovărășie cu hoții și trândavii ce risipesec avutul și-l amenință c'o să-l alunge.

În zile de astea se 'ntorcea acasă posomorit, treceă deadreptul în odaile lui, se feriă de orice întâlnire, ocolia privirile cuconului Isaie, se închidea în casă, se tolănea pe sofale, pradă neastâmpărului, se 'mbătă, apoi se dichisiă, se gătea ca pentru mers la nuntă, cetiă ce cetiă, ori eșiă să se plimbe, singur, pe cărări dosnice, prin crâng, purtând totdeauna și din deprindere în buzunarul dinapoi al pantalonilor, un revolver încărcat.

Lui cuconu Isaie nu-i scăpă nimic din vedere, îi sângeră inima de cele ce vedeă. Se simția împins să cerce cu vorba pe lângă Andrei, să-l abată dela cruzimile lui, să-i spună, frumos și blând, că nu e bine ce face, să-și schimbe firea, și plecă hotărît, crezând că și-a adunat toate puterile, dar picioarele i se împotriveau, mergea până la jumătatea sălii și când zăria ușa odăii lui Andrei prin întunerecul colțurilor, se răzgândea și se 'ntorcea în odaia lui... Zicea atunci, că e mai bine să rabde, să tacă, că de unde știi cum îl privește fiu-său, cum îl ascultă și ce-i zice. Și tăcea, decât la cine știe ce să se străn-

Dela «Tinerimea artistică».

Dela «Tinerimea artistică».

toreze, decât să și-l înstreineze deja suflet, și de suferințele bătrânului, străin de el însuș. Trupul i se înmuia, cuconului Isaie, mintea-i

inima să-l piarză... I se 'ncrețea pielea pe trup și-l zguduia groaza, în ceasurile goale, când vedea că Andrei e slab altfel, fără curaj; că s'ar putea să facă o nelegiuire, într'un ceas rău, să lovească de moarte. Și ce s'ar fi făcut el fără puterea întrupată în dragostea și supunerea pe cari oamenii de pe moșie o purtau lui, lui Isaie...

Ce nu s'ar putea întâmpla, când n'ar mai fi el, când ochii lui n'ar mai grăi, când gura lui n'ar înbună, când faptele lui n'ar înmuia. E nevoieaș, e bicisnic, strigă ceva înăbușit în inima lui Isaie, n'ar fi în stare nici moartea s'o înfrunte voinicește, cum o înfruntau moșii și strămoșii lui, nici să moară bărbătește, cum muriau Murații altădată.

E sânge din sângele Iriții, e plămădeală de Solovean. Și se plimbă prin casă, fără odihnă, se simția ud de o nădușeală rece, se chinuia și se azvârlea pe pat ca să i se arate Irița, cum se și 'ntâmplase odată, venind palidă, căzându-i la picioare leșinată, dupăce chinuise pe o bucătăreasă ungueroaică, ciupind-o cu cleștele, smulgându-i părul de pe cap, iar ungueroaica, dupăce plânsese, dupăce se rugase, nemai având încotro, ridicase satărul să-i crape capul, urmărind-o

apoi, în fugă, până ce intrase, țipând, în ietacul lui Isaie.

Astea-i prăpădeau toată odihna, îi mâncau zilele și pacea, îi goneau somnul, îi dau junghiuri și nu-l slăbiau nici noaptea... Când credea că poate s'a-țițească îi veniau vâjeli în urechi, îi hăuiau creerii, auziă vaete cumplite, și toate i se părea că vin dinspre odaia lui Andrei. Atunci eșiă din așternut, căta bainele bojdicănd prin întunerec, se 'mbracă și eșiă, pe dibuite, ajungea la odaia lui, puneă urechia, ascultă, și nu se întorcea în pat până ce n'auziă horcăitul adânc al somnului fiu-său, ce dormiă străin

Dela «Tinerimea artistică».

slăbeă, i se pustiă sufletul și se simția nenorocit. Suferia însă, suferia cu bărbăție, nici nu se plângea și nici n'arătă cuiva, căci truda purcedea dintr'o dragoste mare și nemăsurată pentru copil. Acum nu se mai culcă, ca altădată, la vreme regulată, nu mai stă de vorbă cu jupâneasa Catinca, nu se mai îngrijiă de ce o să mănânce a doua zi, nu mai mergeă după vânat, vesel și fără grije, și nici pe la Antache Boian nu se simția îndemnat să se ducă, ca să uite de urât, ca să facă planuri, să vorbească de Andrei, cum făcea când eră dus la învățătură, să se bucure de Sofița, să-și tăinuiască amândoi bucuriile și să se gândească la unirea copiilor.

Se gândia mai des însă la Mitruț. Mai mare i se făcea mila de dânsul, se posomoră când cetia pe fața lui urmele cruzimilor lui Andrei, iar în aiurările lui cele negre, în nopțile neliniștite, îl vedeă piept la piept cu copilul, cu Andrei, luptându-se amândoi, înfigându-se

mâna de oțel a lui Mitruț în beregata lui Andrei, sfâșiindu-se carnea de pe amândouă trupurile, bătându-se de moarte, — deshușiă un lac mare de sânge în care zăcea scăldat și cald încă, trupul lui Andrei. Vedeă pe Mitruț fugind, cu părul vâlvoi, cu mânilor pângărite, cu cămașa numai stropi de sânge, cu ochii bolbocați, cu trupul cutremurându-i-se... Vedeă pe Abel ucigaș și pe Cain ucis și se deșteptă, nădușit, și-și da cu mâna pe frunte, aprinzând lumânarea și cătând să se desmetecească, s'alunge arătarea...

Și se pornea pe plâns, și se temeă să n'ajungă odată lucrurile așa, iar Mitruț să fie cel nevinovat.

Atunci începeă să i se bată inima, să se înnece și să simtă lipsă de aer. Vedeă că-l întoarce boala lui cea veche de inimă, chemă pe Catinca, o puneă să boscorodească prin dulapură după doctorii uitate și trimeteă după doctorul Enghel, la Turnu.

Catone Theodorian.

Sonete.

I.

O stea s'aprinde, tremură în zare,
Trecând ușor pe-a cerului tărnie.
Acelaș drum de-o lungă veșnicie
Prin noaptea 'nlănțuită în visare.

Rătăcitor pe calea mea pustie,
Privesc uimit la steaua ce răsare,
Și, luminat de-o rază trecătoare,
Atâta dor în sufletu-mi învie.

Curată stea, minunea mea streină,
Privirea ta adâncă mă 'nfioară
Și raza ta gândirea 'mi însenină.

Simt focul tău, ce-asupra mea coboară,
Și nu pricep că tu tresai, lumină,
De groaza nopții care te 'nconjoară.

II.

Deasupra mării trece-o rândunică...
Iar marea geme, urlă de mânie,
Și, ca blesteme pline de urgie,
Spre ceruri valuri negre ea ridică.

Zadarnică i nebuna vijelie,
Căci bolta înstelată n'o despică,
Și valurile, tremurând, cu frică
Spre țărmul negru iarăși va să vie.

Iar rândunica își urmează sborul,
Cântând — un vesel mag condus de-o stea, —
Depart, spre lumină-o poartă dorul.

Și nu privește iadul de sub ea.
Curând, curând o să se spargă norul...
Tot înaintea, rândunica mea!

I. U. Soricu.

Tubileul Gazetei.

Zilele acestea s'a prăznuit în liniște una din cele mai frumoase și mai curate sărbători ale noastre. Cel mai vechiu ziar românesc și-a serbat tubileul de 70 de ani. Noi, cari ne-am smuls în pripă din dibuirile dureroase ale unui trecut de istovire a tuturor forțelor, avem totuși titlul frumos de mândrie, că dintre neamurile acestei țări putem arăta cel mai vechiu organ de publicitate. Și e mare importanța acestui fapt. Oricine își poate da seama cât de grea, cât de spinoasă e calea ziaristiceii noastre. Vedem cu toții cum în zilele noastre, după o muncă de jumătate de secol, după răspândirea unui interes mai viu cultural, cât de greu se desfășură viața ziaristiceii. Cât de ingrată e meseria

Gheorghe Barițiu.

Jacob Mureșianu.

reile traiului zilnic ferți de orice creștere culturală. Preoții noștri erau singura tagmă împrefinită cu cartea, ei sloveau cărțile bisericesti și se indeletniceau arare cu »meșteșugul slovei«, înfățișând toate greșurile cinstite ale începutului... În aceste zile de frământare, când la școala din Blaj abia se lămureau zorii unor zile mai bune, la anul 1838 — 15 Martie, a scos

tănărul cărturar, Gheorghe Barițiu cel dintâi numărul »Gazetei de Transilvania«. Barițiu a înțeles trebuințele vremii lui. Făcând începutul cu »Foaia literară« nunită mai târziu »Foaia pentru minte, inimă și literatură« după două luni câștigând cu multă trudă »slobozenia celor mai mari« harnicul învățat a izbutit să infiripe »Gazeta«. Din cuvintele evanghelice cu cari a început acest condei viguros lupta nouă a tiparului se pot desluși preocupările înalte și tendințele acestui suflet frumos:... »Lățirea științelor și a cunoștințelor, împărtășirea

ideilor la toate plasele de oameni! strigă astăzi toate națiile, toate stăpânirile cele înțelepte și părintești; mijloacele la acestea sunt cărțile, literatura, scrierile periodice lățite și propoveduite la toți. Nouă acestea ne lipsiă; iată că ni s'au dat atunci, când celelalte nații cu noi împreună lo-

Aurel Mureșianu.

cuitoare, încă au ajuns să cunoască cumcă luminarea și desvălirea ideilor unui popor, cum este al nostru, poate să-l puie în stare a contribui fizicește și moralicește la fericirea patriei, într'a căruia sân ne-am născut și ne hrănim... În acest semn s'a pornit apostolatul celui dintâi redactor al Gazetei...

Alături de puternica activitate pe terenul discuțiilor politice i-a urmat și cu îndrumările de ordin cultural. În »Foaia pentru minte« se publicau bucăți literare izvorite din truda cărturarilor acelor vremi cu gândul bun și uneori chiar cu oarecare agerime a condeiului. Nu peste mult s'a început și colaborarea lui Andreiu Mureșan, al cărui glas de tulnic turnă în versuri puternice nădejdiile vremii.

Socotim de interes a înfățișa câteva crâmpene din începutul depărtat al acestor năzuințe literare. Dl Dr. I. Lupaș în broșura: »Un capitol din Istoria ziaristicii românești-ardelene« prezintă în următoarele o iconă a încercărilor literare cu cari a început »Foaia literară« a lui Barițiu:

»Foile trebuiau scrise într'adevăr »pentru multe plase de oameni«. Pentru a putea cunoaște, cât de diferite erau așteptările unora și altora, sunt interesante scrisorile publicate de Barițiu în primii doi numeri ai »Foi literare« și desprecari el spune, că ar fi sosit la redacție din public. (Totuș credem a nu greși bănuindu-le izvorite din chiar peana lui Barițiu, cel puțin unele din ele.)

»Scrisoarea unui bărbat serios« cere: »Dă-ne nouă d-ta (dle Redactor) pe cea mai plină de învățatură din toate povestirile, Istoria, fără nicio podoabă sau modă, singur adevărul cel istoricesc simplu și frumos să o înfrumșeteze; adă-ne descrieri de viețile bărbaților celor mari, din veacurile vechi, precum și cele mai de apoi; ... noi tocmai acum avem trebuință de pilde, de care minunându-ne să le și urmărim; — cruță rogu-te gustul dăului nostru, nu ne face greață cu zaharicale romantice, dă-ne o hrană mai sănătoasă și mai împuteritoare!»

»Un umorist« ar dori vioiciune și lucruri înveselitoare »pentru lucruri științifice să îngrijească sistematic și profesorii, iar de supărări și neplăceri să îngrijească soartea; ei să i se scurgă ochii...»

»O doamnă boerească« cere litere latinești, »cari ar sta mai bine pe toaleta noastră«.

În »scrisoarea unui cuprins de iubirea literaturii« se zice: »Foile D-V. să slujească de mijlocitoare între deosebitele dialecturi, să păzească toți pașii, ce să fac în literatura românească«.

»Scrisoarea unui duh frumos« cere »soneturi, ode, versuri galante, traduceri sănătoase, înștiințări și critici asupra productelor poetice străine«.

»Scrisoarea unei demoașele sau cocoșite« cuprinde următoarea dorință așternută în versuri demne de cuprinsul și de autricea lor:

»Eu aş petrece într'o țeară de fantazii,
Unde-amiroasă flori romantice mi de mi;
Unde 'nfloresc istorii și novele de dor,
Unde joacă fețe trandafiri de amor
Unde se plimbă visuri dulci în sus și 'n jos,
Unde peptorul este îngrijit și doios,
În scurt eu aş ceti istorii și novele,
Care ne spun de căsătorii fără jale...»

»Un patriot« cere ca foaia »să nu fie un loc de repaus pentru cei bolnavi de minte, ci un magazin de idei sănatoase«.

»Un negustor și econom« scrie: »eu voin să auz de an mănós și sterp, de secetă, roada bumbacului și a urezului... foaia D-V. ar fi să o hotărăști numai pentru folosul nostru. Învățați cetesc destule cărți în limbi străine«.

Iar de încheiere urmează îndoiala, exprimată prin preținsa scrisoare a »unii bătrân« sceptic, care se teme, că redactorul se va băga în cheltuieli zadarnice și termină exclamând: »Unde o s'o mai scoată și Bucureștenii ăia, care vă băgară fumuri nouă în caps!»

Barițiu, cerând a da un program pentru foaie, promite, că va ține seamă de pofa abonaților. »Însă scopul cel de căpetenie nu-l vom pierde din ochi; cele ce sunt Românilor de neapărată trebuință vor precumpâni pe cele folositoare sau numai desfătătoare...»

Câte schimbări nu s'au perindat dela aceste timpuri până în zilele noastre!

În curs de 70 de ani »Gazeta Transilvaniei« trecută cu vremea sub conducerea lui Iacob Mureșianu și a actualului director Dr. Aurel Mureșianu a îmbrățișat toate problemele vieții noastre publice. Alături de discuțiile cari tratau chestiunile de politică militantă, acest organ a urmat mai departe programul începutului cultivând și partea literară, chiar după încetarea »Foi pentru minte«.

Colecția celor șaptezeci de volume cuprinde istoria tuturor frământărilor cari au sbuciumat poporul nostru în cea mai importantă epocă. Dela paginile înegrite cu tiparul greoiu al slovelor chirilice și până în zilele noastre »Gazeta Transilvaniei« înfățișează povestea neamului românesc, accentuează aspirațiile acestui popor asuprit și luptă cu cinste pentru credințele unor oameni cu sufletul curat.

Pentru această muncă de idealism, pentru truda și stăruința îndelungată va fi pomenit totdeauna în istoria noastră culturală acest vrednic organ de publicitate.

Scrisoare din Paris.

Februarie 1908.

Sada Jacco și soțul său, cu mica lor trupă japoneză, sunt la doi pași de Paris. Am avut plăcerea să-i cercetez de câteva ori în vila lor din vecinătatea parcului Montmorency la Auteuil. Acolo, adăpostiți de copacii bătrâni și umbroși, trăiesc liniștiți, primind prea puțină lume și eșind numai ca să joace sau ca să studieze arta dramatică franceză, cu ajutorul căreia doresc, să-și perfecționeze pe a lor.

Din convorbirile noastre am putut reține că Sada Jacco e născută în Tokio. E de 13 ani soția lui Kawa Kami, om politic foarte considerat în Japonia, care nereușind, într'un rând la alegerile de senator, renunță la tribună și se devotă artelor, în special teatrului. Începând prin a răsturna vechile tradiții și se silă să aplice în Japonia știința teatrală, care dă imagina vieții în chip mai simplu și mai real.

În acest scop deschise o școală și clădi o sală mare pentru spectacole, unde montă pentru întâia dată piese europene. Sub originala sa direcțiune, actorii, lăsând la o parte costumul național îmbracă hainele lui Hamlet, ale Negustorului din Venetia, ale lui Otello din »la Patrie«. Și astfel Sardou este un autor aplaudat și peste mări și țări, în imperiul Nipon, unde numele său cu al lui Shakespeare se citește pe afișele teatrului Japonez. Într'adevăr »la Patrie« se joacă acolo, dacă nu în limba franceză, cel puțin în costume franțuzești. Trebuie să fie minunat; Îmi pot lesne făuri imagina, deoarece cunosc Japonezi; am petrecut multă vreme la ei, în țara lor pitorească.

Kawa Kami mi-a vorbit și despre împrejurarea care a îndemnat pe Sada Jacco să joace pentru întâia oară. Mi-a povestit că odată călătorind cu

soția sa și cu elevii prin Statele Unite, i se făcuseră propuneri atât de ademenitoare încât primi să dea câteva reprezentații.

În seara primei reprezentații, eleva care avea să interpreteze pe Geischa în piesa cu acelaș nume, se 'nbolnăvi.

Reprezentația eră să se amâie, când Sada Jacco

propuse să joace dânsa. Nu jucase încă niciodată, căci în Japonia legile interzic cu strictetă unei femei de a apărea pe scenă alături de un bărbat. Dar în America Sada Jacco obțină un succes nemai pomenit. De zece ori fii silită să reapear pe scenă salutând publicul entuziasmat. După acest norocos început, se așternu pe o muncă neobosită și azi își adoră arta.

La Londra, imi mai povesti Kawa Kami, jucă înaintea Reginei Victoria, care o felicita călduros. Mai târziu veni la Paris unde în 1900, pe timpul Expoziției, se bucură de mare succes.

Întreg Parisul eră entuziasmat de jocul ei plin de mlădiere și gingășie.

A fost apoi chemată în toate țările și de acelaș succes s'a bucurat peste tot: la Germani la Români, la Unguri, i s'au făcut aceleaș ovațiuni.

De astădată Sada Jacco a jucat la »Théâtre Moderne« rolul de »Hitayo« în »Trei surori«. E bine secundată de soțul său Kawa Kami, escelent tragedian și de mica lor trupă japoneză. Piesa e atât de originală încât nu mă pot opri de a o povesti pe scurt, spre a da o idee măcar, de piesele moderne japoneze:

Generalul Takiguchi, om rău și brutal, când petrece câteva ceasuri alături de soția sa, blânda Hitayo, privește cu plăcere la danțul așa numit »al Leilor«. Jocurile înceată și un servitor anunță

Sada Jacco.

sosirea cumnatelor sale, dragălașele Chiyo și Mamayo.

Hitayo se bucură din suflet și le prezintă soțului său. Ele joacă înaintea generalului care încântat de grațiile lor se îndrăgește de Chiyo pe care, după joc, vrea s'o răpească. Copila speriată,

poate aduce unei femei cinstitute în Japonia. Mare e durerea dar și indignarea soției astfel părăsită. Își ia pumnalul și pornește spre apartamentele trădătorului. Mamayo vrea s'o oprească. O cuprinde, o îmbrățișează. Hitayo disperată vrea să se desfacă din brațele surorii sale și,

Sada Jacco.

Kawa Kami (autor dramatic și actor).

plânge și se roagă. Hitayo, ca trăznită, nu-și poate desluși această josnică purtare, iar Mamayo caută să împiedece plecarea surorii sale.

Toate sunt zadarnice generalul pleacă cu vintura sa.

Hitayo rămâne plângând cu cealaltă soră, când un trimis al generalului vine și-i spune că soțul ei nu o mai iubește și îi trimite hârtia de divorț. Aceasta e cea mai grea insultă ce se

zbătându-se, nemerește cu pumnalul pe sărmana Mamayo. Hitayo, nebulă de durere, se aruncă peste trupul copilei și-l acoperă de sărutări și de lacrimi, apoi, în culmea disperării, își înfige pumnalul în sân și moare alături de sora iubită.

Chiyo, care în vremea aceasta a izbutit să scape din mâinile generalului, vine zăpăcită și se izbește de trupurile sursorilor sale. Sărmana ființă, care, fără știre, a fost cauza groazniciei

nenorociri, plânge ingenunchiată lângă ele, când generalul beat, intră și vrea s'o cuprindă. Copila, scoasă din firi, ia pumnalul roșu de sângele surorilor pierdute și se 'nceinge o luptă între ea și general. Amândoi cad răniți de moarte.

Astfel, la sfârșitul acestei drame japoneze într'un act, toți actorii sunt morți pe scenă în fața spectatorilor. Dar n'are a face! Parizienii, sătui de autorii lor, sunt încântați și se exaltă de drama și de jocul acesta exotic, iar succesul ce are Sada Jacco e nemaipomenit. Sada Jacco este,

în adevăr, de o nespusă drăgălășie; vocea ei, nu prea puternică, e neasemănat de dulce, e ciripitul unei păsărele... Mimica ei e unică, e extraordinară; zimbetul îi e fermecător și mișcările nespuse de mlădioase. Când joacă, trupul ei subțire se mlădie și se avântă cu ușurința unui fluturaș.

Talentul autorului Kawa Kami e mai vădit, mai puternic, dar, în modestia sa fără păreche, e satisfăcut când toate omagiile de admirație se aduc elevei și tovarășei sale: Sada Jacco.

O. de Cosmutza.

Corabia cu trei catarge...

Ușor, plutește asfințitul deasupra valurilor mării...

Din fărâ, ușoară se desprinde corabia cu trei catarge

Și 'n pânza apelor de aur ea valuri după valuri sparge,

Se duce lin, ca o nălucă în tremurarea înșorării

Și cum din apele 'noptate suride trist înlăia stea,

Pocestea unei vieți pierdute s'abate iar în mîntea mea...

Demult, când am plecat de-acasă, eră ea și acum, o seară

Cu zări senine instelate deasupra apei argintii...

Trecut-au ani și ani de-atuncea și zilele mi-au fost pustii,

Pe fruntea mea și-a nins podoaba trudită a vieții prăvăliră,

Și 'n inimă atâtea doruri și-atâtea risuri am închis,

Că mi-am uitat întâiut vis...

Se duce lin spre alte fărâmi corabia din depărtări

Și pânza celor trei catarge eum fâlăie în fund, îmi pare

Că-s cele trei năfrane albe ce-au stlurat din depărtare

Iubita mea, o soră, mama, când am plecat spre alte zări...

Ușor, plutește raza lunii deasupra valurilor mării...

S'a dus demult din areul zării corabia cu trei catarge,

În alte ape argintate ea valuri după valuri sparge,

S'a dus demult... iar când pe mare cești-ra ceasul deșteptării

Strălucitoare auroră, —

Va tremură din fărâ spre mare, suspinul depărtat de soră...

Și mîne pe 'aserat, cărmaciul de va mînu spre Ramaxunda

Și și ca svârli în treacăit ochii spre fărâmul plînde trandafiri,

Eadea-ra o bătrînă tristă, cu lacrimi multe în priviri,

Cum stă pe-o stîmbră, gînditoare, cum cercetează cerul, undă

Și cum se 'ntoarce când în ape suride trist înlăia stea...

O elătina din cap bătrînul — și nu ea ști că-i mama mea!

Tîrziu de tot când raza lunii bătînd din zare, va trimite

Spre fărâmul cu migdalid din zare trei umbre lungi nedeslușite,

S'or mîmună rătăcitorii de un mormînt stingher, pe mal,

Și nu vor ști cine m'ășteaptă în umbra tristului migdal...

Victor Eftimiu.

Rugare.

O mai rămai
Să nu ne știe,
Rămâi. — —
Am dus atîta dor.
O clipă doar
Mai dă-mi-o mie,
Când viața 'ntreagă
Ești a lor.

Atîtea vise
Răsfățate
Pe sufletul meu
Sunt stăpâne.
Si 'n urmă
Mie, ce 'mi rămâne
Din clipa
De seninătate.

Maria Cunțan.

Din literatura străină.

(Urmare.)

Synnöve Solbakken

de Björnstjerne Björnson.

Capitolul II.

În închipuirea țăranului, biserica stă pe un loc înalt și sfânt, deoparte, împrejmuată de liniștea sărbătorească a mormintelor; între păreții ei se cântă slujba dumnezeiască.

E singura casă din vale, împodobită cu strălucire; tocmai de aceea, turnurile ei sunt ceva mai înalte decât se par.

În diminețile senine de Dumineca, când țăranul se 'ndreaptă spre biserică, ea îi trimite în cale, încă de departe sunetele arginții ale clopotelor; de câteori le aude, țăranul se descoperă, parc'ar vrea să le zică „Tak for sidst**)

Între el și clopotele bisericii, e o legătură, pe care nimeni n'o cunoaște. De copil mic stă pe pragul ușei deschise și le ascultă sunetul cu drag pe când șirul dreptcredincioșilor înaintea pe drumul țării spre biserică.

Tatăl se duce și el; băiatul rămâne însă acasă; e încă prea mic.

Ascultând glasul plin al clopotelor, ce răsună din stâncă în stâncă și se pierde încet-încet printre munți, în mintea lui se înfiripă fel și fel de icoane.

Trei lucruri sunt totdeauna nedespărțite de glasul acesta de sărbătoare: haine nouă, curate; femei frumoase împodobite; cai gătiți cu hamuri lucii.

Iar când sosește Dumineca aceea, în care clopotele spun povestea fericirii lui; când în haine nouă de nouțe, cam largi, pășeste mândru alături cu tatăl său, mergând pentru întâia dată la biserică, atunci — o atunci câtă bucurie, câtă veselie în sunetele lor! Ele-i deschid porțile spre tot ce-i va fi dat să vadă!...

Și când apoi, la întors acasă, glasul lor trece departe peste câpșorul lui — ameit încă de cântece, de slujbă, de predică, de mulțimea de lume, de toate câte le văzuse și auzise — atunci clopotele îi boltesc parcă, odată pentru totdeauna un coperiș trainic peste toate icoanele

și amintirile de tot felul, sfințind biserița, pe care, de acum, veșnic o va purta în inimă.

Când se face mai mărișor merge cu turmele la munte. Dumineca, în roua dimineții, șade singur pe o stâncă; turma paște mai la vale și când glasul adânc al clopotelor, înăbușind glasul de cioaie al turmei, străbate până la el, i se strânge inima de jale. Căci sunetele acelea îi aduc de jos gânduri zburdalnice și ispititoare — și, vrând nevrând, se gândește la tovarășii ce 'ntâlnești la biserică, la bucuria neînțeleasă ce simți când ești acolo între ei, la bucuria și mai mare te cuprinde, când, întors dela biserică, găsești acasă prânzul minunat; se gândește la părinți, la frațini, la jocurile zglobii pe câmpia verde, la sara veselă de Dumineca... și inimioara i se răzvrătește.

Dar își dă seama că clopotele ce aude sunt clopotele bisericii!! Îi vin în minte câteva șire dintr'o rugăciune... și le cântă cu mâinile împreunate, cu privirea pierdută 'n zare; mai îngână o rugăciune scurtă... se ridică apoi sprinten, e fericit; își ia tunicul și suflă de se cutremură munții.

Aci în văile muntoase, liniștite, își mai are biserica și graiul ei deosebit pentru fiecare vârstă; înfățișarea ei deosebită pentru fiecare ochiu; și multe se vor fi ridicat între biserică și omul matur, dar deasupra bisericei, nimic nu se poate înălța.

În măreață desăvârșire stă biserica în fața celui ce se confirmă; cu degetul ridicat, amenințător dar și ademenitor, stă în fața tânărului care intră în viață; trainică și adăpostitoare deasupra bărbatului cu răspunderi și griji; încăpătoare și senină, deasupra capului cărunt al moșneagului.

Pe la mijlocul slujbei dumnezeiești s'aduc de obicei copii la botez, și se știe că pe când se săvârșește această sfântă taină, domnește cea mai adâncă evlavie în biserică.

De aceea, e cu neputință să descrii țărani norvegieni — fie buni, fie răi — fără ca, într'un chip sau într'altul, să nu atingi și biserica. O fi uneori cam monoton; dar monotonia asta nu e poate din cele mai primejdioase.

Aceasta fie zis, odată pentru totdeauna.

*) „Mulțum pentru rândul trecut“, salutare obișnuită între țărani norvegieni, care înseamnă: mi-aduc cu plăcere aminte de întâlnirea trecută.

Torbjörn se simțea vesel pe drumul spre biserică și mult se bucură de toate lucrurile nouă câte le vedeă. Afară, în fața bisericii, îi luară ochii culorile multe și felurite; înăuntru, îl apăsă tăcerea adâncă, ce domnea peste toți și toate. Uitase să-și plece și el capul când se începu cetirea rugăciunilor, dar cum văzù atâtea sute de capete plecate în jurul lui și-l plecă și el degrabă.

Urmă cântarea!

Începură toți credincioșii deodată. Par'că-l cuprinse o teamă...

Eră așa de adâncit încât tresări, ca dintr'un vis, când rândul lor se rări puțin, făcând loc unui om.

Când se sfârși cântarea, tată-său întinse mâna noului venit și-l întrebă:

— Ce mai e pe la Solbakken?

Torbjörn căscă ochii mari. Dar ori din care parte se uită nu-i putea descoperi omului nimic ciudat, nimic ca de om vrăjit. Eră un bărbat cu 'nfățisare prietenoasă, cu părul bălai.

Cu ochi mari albaștri, cu fruntea lată. Când vorbeai cu el zimbea, și la toate câte-î le spunea Sámund zicea: da; părea cam scurt la vorbă.

— Uite și pe Synnöve, zise tatăl și aplecându-se luă pe Torbjörn în brațe și arată, tocmai în dreptul lor, spre banca femeilor.

Acolo ingenuchiă o fetiță. Eră și mai bălaie, decât omul de lângă ei; așa de bălaie, cum nu mai văzuse el pe nimeni.

Avea panglici roșii la căiță și de sub căiță îi ieșia părul ca cânepa. Acum tocmai râdea la el așa voioasă, de nu-și mai putea luă ochii dela dinții ei ca laptele. Într'o mână ținea o carte frumoasă de rugăciuni, în cealaltă o batistă de mătase roșie, chitită 'n patru, și-și făcea de joc dând cu batista peste carte. Torbjörn se tot uită și-i venea și lui să zimbească; la urmă vrù să ingenuche și el, pe bancă, ca ea.

Fetița îi dete din cap. O privi o clipă nedumerit — apoi dete și el din cap. Ea zimbi și dete de două ori din cap; el după ea; și înc'odată și înc'odată... Apoi se opri fetița câteva clipe. Când el își uitase de joc ea iar dete din cap.

La spatele lui se auzi o voce: „Și eu vreau să văd!” și în acelaș timp simți că-l trage cineva de picioare, de eră mai mai să cadă. Eră un trunchiu de băețel, care se și cocoță cu bărbăție pe scaunul lui Torbjörn. Și asta aveă părul galben dar cam nepieptenat și un nas cărn. Torbjörn învățase dela Aslak cum trebuie să te porți cu astfel de ștregari, de cari întâlnești destui pe la biserică și pe la școală.

Îl pișcă pe la spate, de-ar fi strigat băiatul ca din gură de șarpe; dar își stăpâni durerea, se cobori iute de pe scaun și apucă pe Torbjörn de amândouă urechile. Torbjörn îl luă și el de păr și-l trânti jos.

Băiețelul nu strigă nici acum, ci-l mușcă pe Torbjörn de picior. Asta și trase piciorul înapoi și îndesă copilul cu fața la pământ.

Deodată simți că-l apucă cineva de guler și-l ridică 'n sus ca pe un sac de paie. Eră tatăl-său, care-l așeză pe genunchi și i șopti la ureche: „De 'nam fi 'n biserică, ce mai trântea ai mânca!” și-l strânse de mână de simți durerea până 'n vârful picioarelor.

Își aduse aminte de Synnöve.

Se uită spre ea și când îi văzù fața îngrozită, își dădu seama de ceace făcuse; de bună seamă o faptă rea de tot.

Cum văzù că se uită la ea, Synnöve, se dete jos de pe bancă și nu se mai arată.

Se ivi dascălul — apoi preotul. Îi privi și-i ascultă pe amândoi cu luare aminte.

Iar veni dascălul și iar preotul și el eră tot pe genunchii tată-său și se gândea: „Oare nu s'a mai uită 'ncoace?”

(Va urmă.)

Caravane la întoarcere.

Dări de seamă.

Elena Farago. — Traduceri libere (versuri). Editura revistei »Ramuri». Se crede îndeobște, că atunci când un poet începe să se manifeste din opera poetică a altor scriitori străini, e o dovadă că puterea sa de inspirație proprie a secat, că talentul său poetic nu se mai poate sprijini pe propriul său avânt și se simte nevoit deci să recurgă la izvoare străine, la stimulente dinafară, la mijloace împrumutate.

Sunt poeți însă, cari din cea dintâi tinerețe a lor, s'au simțit atrași spre cutări scriitori străini, au simțit un fel de înrădire sufletească între ei și între scrisul acolora, un fel de comunitate de simțire și o adâncă apropiere în felul de a se impresiona în fața vieții, în felul de a o privi și de a o înțelege și și-au făcut din acești scriitori străini »poezii lor de predilecție», poezii favoriti, poezii clipele de răgaz și de concentrare sufletească, spre cari multă vreme și-au îndreptat gândul și simțirea, ca spre un izvor de preînnoire și de înviore, ca spre un prieten bun și duos, pe care-l înțelegi și te înțelegi.

D-na Elena Farago trebuie așezată în rândul acestor din urmă poeți, adică în rândul acolora cari se îndreaptă înspre inspirație și înspre opera poezilor străini, nu din dorința de a afla acolo un razem și un »narcotic» pentru inspirația lor slăbită, ci se îndreaptă ca spre un prieten cu al cărui suflet s'au identificat adânc și în intimitatea căruia se simt tot așa de bine, ca și în propria lor intimitate, și când ei încearcă prin urmare să talmăcească și în limba noastră multe frumseși pe care le-au spicnit cu multă luare aminte din opera poetică a »poetului iubit și preferat», o fac dintr'o curată necesitate sufletească, o fac ca și cum s'ar inspira din propriul lor fond de simțire, căci toate acele frumseși au pătruns adânc în sufletul lor, printr'o îndelungată asimilare, și trăesc acolo o viață intensă, stărnind răsunete noi, nuanțe proprii de simțire, și tinzând cu necesitate spre o nouă intrupare, spre un nou vestmânt, care va fi limba noastră.

*

Nimic mai greu, decât să talmăcești dintr'o limbă într'alta, fondul de simțire și de cugetare al unei poezii. Cu mult mai ușor e să traduci un roman, o piesă, o povestire.

Într'un roman, sau într'o piesă, lucrurile au desfășurare mai largă și sunt înfățișate într'un cadru mai extins și într'o formă de exteriorizare obiectivă, încât traducătorul poate mai cu înlesnire să-și însușiască fondul, lucrul cel mai de căpetenie, și să se desfacă de sub roba »formei» în care acel fond a fost îmbrăcat în clipa plămuirii. Într'o poezie e cu totul altfel. Aci fondul e cu totul subiectiv. El izvorește din cele mai dinlăuntru adâncuri sufletești ale poetului și are prin urmare un caracter cu totul intim: subtilității de simțire și scăpărări de cugetare așa de proprii poetului și exprimate într'o formă așa de concentrată, încât cu multă anevoință va putea cineva să și-l asimileze complet, să și-l facă al său,

și să se inspire dintr'ânsul, ca din propriul său avut sufletec. Și mai presus de toate, greutatea cea mai de neînvinș, e aceea de a smulge acest fond, așa de subiectiv, de sub limba în care a fost gândit și plămuit, de sub vestmântul în care a fost îmbrăcat, căci nicăiri, mai mult ca în poezie, fondul nu este așa de strâns legat de formă, și prin urmare așa de nedesplic, așa de neînstrăinabil. Toate frumseșile și toată strălucirea de simțire și de gând dintr'o poezie nu trăesc decât sub suflul formei, sub învăluirea limbii în care au fost concepute, încât există o legătură organică, o legătură de viață între fondul de simțire și între fiecare cuvânt talmăcitor al acestei simțiri. A sfărâma deci aceasta legătură și a căuta să strămuți fondul într'o nouă formă, înseamnă a-i rapi însăși viața, a-i rapi farmecul, frumseșea și caracterul de spontaneitate, riscând să dai în noua formă un fond muțlat și desfigurat, o caricatură respingătoare.

Hotărît deci, că fondul unei poezii nu trăește viața deplină și nu-și păstrează însușirile sale de frumsețe decât sub forma în care a fost creat, și această formă va exercita întotdeauna o robie tirană asupra traducătorului îndrăzneț, care ar încerca s'o înlătore și s'o înlocuasă. Așa se și explică, de ce atâția traducători, fie și nechemati, se îmbulzesc înspre traduceri de romane, de povestiri și de piese, și numai rari, foarte rari sunt aceia cari să se încumeta să talmăcească în limba noastră și opera poetică a scriitorilor străini.

D-na Farago a izbutit să învingă toate aceste greutăți, în »Traducerile libere» pe care le-a făcut din cei mai subtili poeți francezi, și ca simțire și ca gândire. D-sa nu s'a apropiat decât de acei poeți, cu a căror operă a avut o îndelungă conviețuire și spre care a simțit că o îndreaptă o adâncă înrădire sufletească. Asimilându-și complet fondul poeziilor pe care le-a tradus, d-sa a izbutit să se emancipeze de sub înrăuirea formei originale și să talmăcească acel fond, cu desăvârșire înusit, într'o formă nouă, în forma limbii noastre, cruțând și păstrând nealterată comoara de frumseși, pe care a strămutat-o dintr'un vestmânt într'altul.

Fiecare poezie a stărnit răsunete adânci și a răscolit simțiri puternice în sufletul său, încât în fața ei, d-sa s'a inspirat și în mod firesc, s'a simțit îndemnată să redea în limba noastră fondul acelei poezii, fond colorat, în culoarea propriei sale simțiri și însuflețit sub lumina unei noi inspirații. Și așa, rând pe rând, ne-a redat în limba noastră, în cea mai aleasă și mai nouă limbă, într'o formă curgătoare și firească, un strălucit mănunchiu de poezii, culesse din cei mai distinși poeți francezi, vechi și noi, începând cu adânc-cugetătorii Guyau și Sully Prudhomme, cu subtilii Verlaine și Henri de Regnier, și sfârșind cu poeții mai vechi, cu Villon, Malherbe, Marot, Ronsard.

Ca o dovadă de modul fericit, în care traducătoarea a izbutit să-și însușiască fondul și să se desrobească de forma originală, reproducem aci următorul cântec al lui Villon, scris acum 600 de ani, pe care d-na Farago l-a talmăcit într'o strălucită formă populară:

Rău e de inima mea
De când știu ce-i dragostea, —
A crescut un pom în ea...
Pom ce are 'n loc de foi
Numai chinuri și nevoi,
Și în loc de rămuirele
Numai dor și cumpeni grele
Și rodește numai jele...
Iar de mare ce-a crescut,
Locu 'n juru-i s'a bătut,
Că se 'ntinde și se-apleacă
Nici o rază să nu treacă,
Nici o floare să nu crească, —
Singur el să stăpânească...

Meritul cel mai mare însă al acestui mănunchiu de traduceri e acela, că el e rezultatul unei spicuirii, unei selecțiuni săvârșită cu gust, D-na Farago, având o serioasă cultură și pregătire literară și fiind mai ales o bună cunoscătoare a literaturii noastre românești, d-sa n'a tradus în limba noastră decât poezii într'ales, poezii de o frumsețe reală și curată, poeziile acelea care se potrivește cu spiritul literaturii noastre de azi, poezii prin urmare care nu aduc o notă discordantă în armonia curată și sănătoasă a poeziei noastre și aceasta în ciuda acolora, cari nu văd în poezia franceză decât partea ei bolnavă.

Avem prin urmare în acest volum de traduceri al d-nei Elena Farago, o minunată contribuție la literatura noastră poetică, și suntem convinși, că el va sluji și de povăț rodnică acolora cari ar dori să urmeze exemplului dat de icensita traducătoare.

C. Ș. Făgăcel.

Sub titlul »Găze» de Nestor Urechia, a apărut primul volum din Biblioteca Tinerimei (edit. Socec, București, 1908; pp 191; preț: Lei 2.50.) Azi când lipsa literaturii pentru copii și tinerime e atât de simțită, acest volum e cât se poate de bine venit. Se prezintă frumos și va face bucuria multor copii. Autorul a găsit un mijloc ușor de a împrieteni copiii cu zoologia și botanica. În volumul de față e vorba de flori și insecte, mai ales

de insecte, de »găze». Istoriore de toată drăgălășia: Baba Chiva povestește copiilor cum iubea ea, de mică, găzele; cum i-a dat Dumnezeu darul să se prefacă în găză ori-când va voi și cum a putut astfel să ea 'nvețe limba și obiceiurile; cum s'au adunat găzele să-și aleagă împărat... apoi o furnică își scrie memoriile (amintirile); o fetiță adoarme și visează că găzele o aleg de zăna și că, dupăce, printr'un inel fermecat, s'a prefăcut și ea într'un gândăcel mic-mic, pornește să-și cerceteze împărăția, călare pe un cărăbuș...; însfârșit un școlar cam leneș, în loc să meargă la școală, pleacă cu un tovarăș în pădure, să caute un leac de lene și zăpăceală Adoarme într'un bordeiu de cărbunari și visează... visează lucruri frumoase și minunate, dar și multe urâciuni și grozăvii. Din visul, pe care îl povestește și tovarășului, trag amândoi învățături bune și se lasă de lene și de prostii. De încheiere câteva legende populare, bine alese din colecția părintelui S. Fl. Marian, scrise într'o limbă curată și frumoasă și pe 'nțelesul oricărui copil. Zic pe 'nțelesul oricărui copil, fiindcă în povesturile dela început întâlnesti adeseori cuvinte și fraze pe cari un copil, neștiind franțuzește, nu le va putea pricepe. De pildă: »roturiu din plebe», »inaccesibilă», »supremă artă a turnurei, a alurelor, produs al unei ireproșabile distincțiunii. Acestea, nu e vorba, le spuné un gândac cu monoclu, care face pe grozavul și furnica zice: »Vorbește păsărește flaimucul...», totuși e prea păsărește pentru copii cari n'au idee de franțuzească. Vor mai surprinde pe copii și cuvinte ca: »efemere», »rezone», »dame», »derangezi», »politicos» din gura babei Chivi. De asemenea nu e prea românește zis: »urmăriam d-u-te 'ncolo și vino 'ncoace (va-et-vient) a furnicei nebosite...». Adjectivul cu care cad totdeauna la 'nvoială (tomber d'accord) 'nainte că vântul să răvășească...», »sub grindina de glume» etc... Dar aceste scaderi se pot îndrepta ușor și sunt disparente față de calitățile mari ale volumului »Găze», căruia, ar fi de dorit, să-i urmeze altele și altele, tot mai bune și mai multe și... ceva mai ieftine.

A. O. M.

Cronică.

Românii la Roma. — La 22 Martie trecut Gheorghe Enescu a dat un concert în amfiteatrul Corea al Academiei de muzică S. Cecilia. El a apărut atât ca violinist cât și ca diriginte de orchestră și compozitor. Programul, cu totul personal, a fost foarte variat dar și foarte lung, ceea ce a produs oarecare enervare în public spre sfârșit. Enescu a condus uvertura Euryanthe de Weber, preludiul la L'Après-midi d'un faune de Debussy și două »rapsodii românești» ale sale — pentru orchestră. Acompaniat de orchestră — condusă de dirigentul Alex. Bustini — a executat din vioară concertul în re major de Mozart, romanța în sol de Beethoven și La Campanella de Paganini. — Atât în publicul ascultător cât și apoi în presă aplauzele au fost unanime în ce privește talentul

de violinist al lui Enescu. Dimpotrivă pe Enescu ca dirigent publicul l-a aplaudat aproape cu același entuziasm ca și pentru execuțiile proprii din vioară, (în special a plăcut interpretarea lui Debussy), pe când presa s'au exprimat foarte rece asupra calităților lui în această direcție. Cât privește în fine compozițiile pe motive românești ale lui Enescu, atât publicul cât și presa s'au exprimat, fie în parte — publicul — fie în total — fără restricții — presa — împotriva lor. Ca impresie generală însă, în special în publicul ascultător, concertul a avut un succes deosebit, și faptul că printre cele două mii și mai bine de ascultători cel puțin jumătate erau streini, de toate națiunile, e din punctul de vedere patriotic încă o cauză de adâncă mulțămire sufletească.

— La expoziția internațională de Arte Frumoase din Roma, din anul acesta a fost admis cu un «studiu după natură» și un tânăr sculptor român din Craiova, care de cinci ani studiază în Italia, grație și ajutorului câtorva oameni cu fragere de inimă pentru arta din orașul său, dar mai ales grație stăruinței sale deosebite, mai tari decât orice lipsuri materiale, cari nu o singură dată l-au cercetat cu neplăcuta-le vizită. Pentru facerea mai cunoscută a activității dlui G. Ciureșescu se dau în numărul acesta, în afară de lucrarea expusă la Roma, încă trei reproduceri după lucrări de ale sale și anume un bust al lui Eliade, un «studiu după natură» — un cap de copil — și un alt «studiu mare — un atlet —, ultima lucrare, pe care a dus-o acum în țară ca s'o expue. V. P.

Greve studențești. Trăim vremuri grele, când chiar elevii gimnaziali se pun în grevă, elevii dela școlile noastre, bineînțeles, cari mâne-poi-mâne vor fi tovarășii noștri de muncă: viitorul de aur al nației. La cele patru gimnazii câte biată avem, cronicarul conștiinței a putut remarca, în interval de un an abia, nu mai puțin ca 4 (zis patru) greve. Gimnaziul și greva; un record destul de frumușel acesta! Ar fi să căutăm motivele. La un gimnaziu un profesor a palmuit pe un elev, în ora de gimnastică, pentru că acesta prea eră din cale afară nesubordonat; la celalalt băieții n'au mai putut suporta «brutalitatea» și «tiranismul» cutărui profesor; la al treilea tinerimea nu s'a putut împăca cu gândul, că un profesor zelos le-a ținut în loc de 2 ore de elină, trei; la al patrulea... băieții nici nu-și pot da bine seamă care a fost pricina grevei, dar s'au pus în grevă determinați de un motiv imaginar, au lipsit o după-amiază dela școală și apoi s'au reintors iarăș, frumușel, rușinați de copilăria săvârșită.

O convingere nenorocită stăpânește cererile studenților secundare. Ei cred, că dacă o clasă lipsește câteva zile dela școală, urmează cu siguranță închiderea gimnaziului, dacă corpul profesoral nu va cedă și nu va împlini până într'una cererile tinerimii revoltate. De unde și-au scos această convingere nenorocită? Pentru ce nu ar putea exista un gimnaziu și cu 7 clase, atunci, când tinerii din propria lor hotărâre au renunțat la favorul de a urmă cutare clasă? Favor, zic, și subliniez cuvântul, căci nimeni dintre profesorii noștri n'a colindat încă pe la casele oamenilor, rugându-i să-și înscrie băieții la gimnaziu; nimeni nu i-a pus la cale să se ghiontească și să ia cu asalt cancelaria, când cu înscrierile dela începutul anului. Nimeni! Au venit ei, din toate colțurile țerii, s'au înghesuit, s'au luptat aproape pentru a-și putea asigura un loc — și n'a fost an, ca să nu vad zeci și zeci de studenți depărtându-se desneajduiți, părinți cu lacrimile în ochi, fiindcă, după o întârziere de un sfert de ceas, n'au mai avut norocul să-și poată înscrie odrasla la vre-o școală de a noastră.

Mai mult încă; didactrul ce se plătește la școlile noastre este un bagatel. Cutez să afirm, că nicăiri nu se plătește un didactru așa de minimal, ca la liceul din Blaj, de pildă. Aș mai putea adăuga, că nicăiri nu sunt mai prost redistribuiți profesorii ca la acelaș liceu... Până mai anii trecuți se putea spune acelaș lucru despre toți pro-

fesorii liceelor noastre, acum însă, dupăce la Brașov, Brad și Beiuș s'au primit întregirile date de stat, iar la Năsăud s'au îngrijit fondurile să acopere această considerabila diferență, a rămas singur Blajul să-și retribuiască profesoria cu un salariu, care se deosebește de cel al colegilor dela alte institute similare cu 30—90%...

În orice caz, față de avantajile profesoriei dela stat, ai noștri sunt neasămănat mai rău situați, fie spusă aș spre mai marea glorie a patronilor și susținătorilor școlilor noastre...

În schimb, elevilor li se fac toate înfășerile cu puțință. Li se iartă și bagatelul de didactru, li se dau «tipăi», stipendii, prânz gratuit la «masa studenților», «fiertură» la seminar etc.

Cutropită de atâtea faceri de bine, tinerimea noastră (care, fie spus în parantez, se înghesuște la școală fie că are talent, fie că nu are!) își închipuie dela o vreme, că ei sunt necesari aici, că școala să poată dăinui; își închipuie că ei sunt de lipsă mai întâi ca școala să poată trăi, că dascalimea cea atât de slab retribuită e un fel de trântor, care trăiește numai din bunăvoința tinerimii marinoase, cari se îndură prea grațios a-și urmă clasele în un anume liceu.

Iată unde ajungem cu bunăvoința mioapă de a crește cât mai mulți tineri, de a-i ajutoră pe dreptul sau pe nedreptul ca să-și isprăvească școala.

Proletariatul nostru intelectual, care este deja, e martor, și într'un deceniu o să ajungem la constatări dureroase.

Voinicoasa tinerime s'ar purtă de bună seamă neasămănat mai umilit într'o școală străină, și va sta smirna, fără a clipi măcar din ochi, când își va face armata, și un câprar de țigan îi va înjură în modul cel mai ordinar...

Atunci își vor aduce aminte de îndelunga răbdare a fostilor dascăli dela școlile românești, de acești iloți ai culturii naționale, a căroră răbdare va trebui să aibă un hotar oarecare, cădva... *Un dascăl.*

Sărbătoare muzicală în Sibiu. «Reuniunea română de muzică din Sibiu» a luat încă la sfârșitul anului trecut, 1907, hotărârea de a prăznui amintirea compozitorului român *Ciprian Porumbescu*, dela moartea căruia se împlinesc, în 6 Iunie 1908, tocmai 25 ani. S'a proiectat pentru această serbare o reprezentație în ziua a doua de Rusali în teatrul orașenesc din loc.

1. Reprezentația va consta din 2 puncte.

a) «*Craiu nou*», operetă de *C. Porumbescu*. În scopul acesta «Societatea fondului de teatru român» a avut bunăvoința a pune la dispoziția Reuniunii piesa «*Craiu nou*», cumpărată dela sora compozitorului. Studiarea piesei este aproape terminată; iară soliștii — aleși din șirul membrilor — își învață cu hărnicie rolurile.

b) Reuniunea sibiiană va surprinde de astădată publicul și cu o nouă piesă originală, anume cu opereta în un act, intitulată «*La șezătoare*», textul de * * *, iar muzica de cunoscutul folclorist muzical *Dr. Tiberiu Bre-diceanu*. Această premieră este, precum o numesc autorii, «o iecană din popor»; și, dupăcum suntem informați, ea zugrăvește obiceiuri, snoave de pe la șezători. Acțiunea se învârte în jurul unei dragosti învrăjbite. Mu-

zica e compusă din motive curat populare românești. Sunt mai multe coruri și 3 partii de solo (sopran, tenor, bariton.)

Scena se petrece în Săliște.

2. Dacă Reuniunea va avea timp disponibil pentru studiere, va aranja, a doua zi de Rusali, după parastăsul din biserica catedrală, și un *matinee* cu cântări, compoziții de ale lui Porumbescu, cu o conferință asupra vieții și activității sale.

Serbătoarea e așteptată de publicul românesc cu mult interes.

Reviste și ziare. În Budapesta a apărut o nouă revistă *„Familia Română”* care va înlocui, precum se pare, *„Familia”* fericitului Iosif Vulcan. Câteva bucați literare bune. O frumoasă povestire a dlui Slavici despre prietul Carol. În ce privește moda, pentru majoritatea publicului nostru cetitor, nu sunt potrivite modelele de toalete de bal prea elegante și prea cu șic — de prin reviste din Paris și Londra. — nici îndemnul de a-și comanda costume la unul din cei mai de frunte croitori din Budapesta. În împrejurările dela noi e mai bine să îndemnăm damele și d-rele la seriozitate și cămpanire și nădăjduim că *„Familia Română”* va ajunge cu timpul la convingerea că nu modele elegante mai mult sau mai puțin extravagante (vezi fig. 3 Nr. 2—3) nici toalete comandate la Budapesta nu sunt pentru noi. Nu, căci acestea precum îmi spuneu un preot, ne îmbolnăvesc fetele și nevetele și stârnesc în ele dorul de lux și grandomania. Tot acel preot — al cărui nume nu-l scriem de teamă să nu-i pricinuim supărare în căsăcie — zicea: „Eu unul, drept să vă spun, am trimis nrul degrabă înapoi, pân' a nu-l fi văzut nevastă-mea și fetele”. Nici „limbaful mănșilor” nu e la locul său. Sfaturi practice, pentru gospodărie, rețete de bucate, de conserve etc., sfaturi de igienă și medicină practică, îngrijirea copiilor, noțiunilor de modă și reproduceri de costume bine tăiate, dar nu luxoase; tipare de rufe și vestminte pentru dame și copii precum și sfaturi cum și le-ar putea croi și lucra singură orice bună gospodină, — cam așa ceva cred c'ar fi mai potrivit pentru noi, pentru majoritatea publicului și împrejurările noastre.

În ultimul moment primim Nrul 6 al revistei *„Familia Română”*. Acest Nr. se prezintă foarte bine cu o novelă de Ioan Slavici și cu un excelent portret al apreciatului novelist.

L. O.

„Zănele Literare” din Cernăuți, închină nrul din Febr. pictorului Eugen Maximovici. Nrul festiv conține biografia pictorului; o scrisoare a dlui Ștefi Pușcariu; un articol despre cel dintâi pictor bucovinean, Epaminonda Bucevski, decedat în 1901, ș. a. Frumoase și numeroase ilustrațiuni, reproduceri după tablourile pictorului Maximovici.

„Gazeta de Duminică” ocupându-se de articolul *„Două culturi”*, constată și ea înstrăinarea *„domnilor”* de pătura țărănească și încheie:

„La noi, Românii, numai o singură cultură există, una nevinovată, sinceră, simplă, dar adevărată și noperitoare: cultura poporului.”

De aici ar urmă că *„domniile”* noștri n'au cultura lor proprie.

În *„Revista Economică”* (Nr. 12) dl Dr. U. T. Mihaiu

publică un articol *„Politica băncilor noastre”*, în care se ocupă de trecutul apropiat al vieții noastre economice. Între alte multe adevăruri spune și următoarele: *„Băncile au dat țaranului numai credit, dar nu i-au dat educația economică”*. Cine eră să i-o dea, când nici conducătorii băncilor nu o aveau și n'o au nici azi în majoritatea lor? — întrebăm noi.

Apoi:

„A răspândi cultura în popor înseamnă a-i ridică starea materială. Fără bază materială, orice încercare de luminare și înaintare rămâne steampă.”

Va se zică un nou Marxist, un nou socialist!?

Ne-ar plăcea mult dacă dl Dr. U. T. Mihaiu ar încerca să facă psihologia celor cari conduc astăzi băncile și pe urmă să ne indice cum își închipuie activitatea băncilor ca o *„practică gospodărească”*. Prin tovarășii? Dar înființarea tovarășilor nu înseamnă oare moartea celor mai multe bănci de astăzi?

T.

„Sănătatea”, foaie pentru igienă și medicină populară, redactată de Dr. G. Baiulescu. Brașov. Abonamentul pentru Austro-Ungaria 5 cor. pe an, pentru România Lei 6.50.

Dela jumătatea lui Februarie a. c. a început sa apară la Brașov de douăori pe lună sub titlul de mai sus o revistă pentru lățirea cunoștințelor medicale. E unica revistă de felul acesta la noi Românii din monarhie și credem că umple un gol în publicistica noastră.

Dl Dr. G. Baiulescu și-a făcut de mult intrarea în literatura medicală printr'o lucrare despre metodele fizice de vindecare, laudată și de Academia Română. Numeriile aparute până acuma din revista *„Sănătatea”* ne dovedesc că d-sa are o cultură medicală temeinică și că e în curent cu cele mai noi cercetări. Revista da tot felul de îndrumări cetitorilor, din care numai foloase pot trage.

A. D.

„Tinerimea artistică”. Zilele trecute s'a inaugurat la Ateneul din București noua expoziție de pictură și sculptură a societății *„Tinerimea artistică”*. Expoziția bogată înfățișază operele mai recente ale celor mai distinși artiști din generația tânără și a fost deschisă în fața unei numeroase asistente și în prezența A. Sale Prințesa Maria, înalta protectoare a acestei societăți.

Începem în acest număr reproducerea unor fotografii după operele din expoziție, despre care vom da într'un număr viitor o amănunțită dare de seamă.

Academia Română. S'a început noua sesiune a Academiei. Acum se fac alegerile noilor membri între cari, dupăcum suntem informați, va fi ales membru ordinar în secția literară dl Andrei Bărbăntu, merituosul profesor din Brașov și vicepreședinte al *„Asociațiunii”*.

Știri. Adunarea generală a *„Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”* se va ține în Șimleul-Silvaniei la 9 August n. Despărțământul Șimleu face cele mai mari pregătiri, ca adunarea sa aibă deplin succes. Se vor ține conferințe, se va jucă teatru de trupa dlui Zaharie Bărbăntu și se va face o excursiune la mormântul lui Bărbăntu. La vară se implinesc 100 de ani dela

nașterea acestui mare bărbat al neamului nostru. Îl vom sărbători și noi.

* Revista ungurească »Magyar Jogász-Ujság« (Nr. 5/1908) se ocupă de pravila de legi a lui Vasile Lupu din 1646, numind vechiul drept penal al Moldovei fără păreche în Europa. »Acest drept — în unele părți, — zice numita revistă, arată o caldă iubire de oameni și de echitate, atunci când în cele mai multe state ale Europei tortura și barbaria săvârșă cele mai sălbatice orgii în împărăția dreptului penal. Unele dispoziții s'ar nimeri chiar și în câteva coduri penale din zilele noastre.

Reproduce câteva părți interesante din pravilă.

* În nr. 3 din »Convorbiri literare« dl Aurel C. Popovici, într'un articol intitulat »Demagogie criminală«, se ocupă în termeni violenți cu »Două culturi».

Răspunsul la acest articol va apărea în altă parte, trebuind să trateze și chestiuni politice. Atunci se va dovedi cum dl Popovici a interpretat greșit nu numai intențiile autorului, ci însuși articolul.

* Sâmbătă 22 Martie a. c. a avut loc în Câmpina, un Mare Concert dat de societatea corală »Gavril Muzicescu« din acel oraș. Corul dirijat de dl Gheorghe Strat, a executat bine marele concert religios »La Râul Vavilonului« precum și bucățile populare »Morarul«, »Brâu«, »Lumea mea«, »Lugojana«, »Răsunetul Ardealului« și altele, ale compozitorilor Muzicescu, Kiriac, Vidu și alții. S'a declamat monoloage și s'a jucat comedia-farsă a lui V. A. Urechia »Danțul Mortului«, care a fost primită cu multe aplauze. La 27 Aprilie a. c. aceeași societate corală, va da un concert în Azuga.

C. N. M.
* Din Bihor iarăși vești înfrățitoare. În comunele Vașcău și Beiuș țărani mor de foame... își vând rodul din toamna viitoare la speculanti, cari le dau seacă proastă, îmbolnăvindu-i. Zac mulți de pelagră. Câtă jale și câtă mizerie... în cea mai bogată dieceză românească. Toți cari cred și propovăduiesc învățăturile lui Isus, cari să închină celei mai frumoase religii a iubirii și a sărăciei, nu simt o revoltă sufletească când cetesc sau aud asemenea vești?!

* A apărut »Lugojana« pentru o voce și pian de Ion Vidu. Prețul cor. L50.

putea pune chiar o taxă specială pentru acest supliment! Prin asta ar cădea sprijinul »Magyar Divat« și »Divat Szalon« din partea damelor române. Contra procurării foilor de modă nemțești, franceze, de până aci, nu am excepție. Ce ziceți?«

— Nu e tocmai ușor de dat un răspuns. Înainte de toate trebuie să distingem între modă și modă. Doamnele noastre desigur simt nevoia unei îndrumări de a se îmbrăca frumos, cu gust, igienic, simplu și mai ales ieftin. O astfel de modă e necesară și va fi necesară totdeauna.

Există însă și altfel de modă, aceea care propagă luxul și îmbrăcămintele fără gust, scumpe, nesănătoase, numai fiindcă cutărei actrițe de pe scenele Parisului i-a plăcut să se împoțoneze, ca să placă publicului mai mult. Acest soi de modă e de condamnat și nu e de noi Români. Moda aceasta e încurajată numai de plutocrație și aristocrație, cari își pot permite extravaganțele luxului, fiindcă n'au altă treabă. Burghesia năroadă să ia de regulă după apucăturile bogaților, imitându-i din răsuputeri, crezând că într'asta stă cultura și civilizația. Oamenii din clasa mijlocie își închipue că înșeală lumea, făcând-o să-i socotească mai mult decât sunt. În realitate se nșală numai pe ei înșiși. Un om cu adevărat cult, care trăiește o viață sufletească internă, nu judecă pe oameni după forma externă nici nu se ia după maimuțăriile modei luxoase. Noi Români ardeleni, în special, cari suntem un popor de țărani, ar trebui să disprețuim pe oamenii seci cari caută să se deosebească de ceilalți numai prin haine. Astea sunt părerile noastre despre modă. Credem chiar că doamnele noastre de mai de mult, cari nu știu atâtea măscașe — erau mame mai bune și mai folositoare neamului, decât unele cucoane din zilele noastre cari nu pot trăi decât cu jurnal de modă la casă.

I. B. »Cioacăria« nu-și tremură tocmai ca o harfă de argint cântărea. Așa ca o harfă de lemn, da. Mai trimite; se pare că ai inspirații poetice. Numai să nu-ți închipi că ești nifericit acolo în satul d-tale, să nu-ți închipi că dacă n'ai fi învățător ai putea să scrii poezii mai bune și prin urmare ai fi mai folositor neamului. Când te »apasă povara singurătății«, adună pe săteni în jurul d-tale, câți găsești, ceteste-le cărți bune și învață să le cunoști sufletul, care e cel mai bogat izvor de inspirații poetice. Mai trimete-ne.

Poșta Redacției.

Domnul profesor Ilie Minea din Caransebeș e rugat și pe această cale să înapoieze redacției noastre volumele »A szörényi Bántog története« de Pesty Frigyes, cari i s'au dat împrumut în 1905 ca să poată scrie darea de seamă despre »Istoria Românilor bănățeni« de Dr. G. Popovici. Tot atunci i s'a dat și un avans de K 10 — pentru numita dare de seamă, pe care a început-o fără să o termine. Pentru începutul dării de seamă poate reține exemplarul din »Istoria Românilor bănățeni«, iar cu suma de K 10 — îl rugăm să se facă membru ordinar la »Asociațiunea«. Dacă nu va răspunde nici acestei provocări vom fi siliți să-l împrucesuăm.

Vasile Hossu, preot, O. Fodorhaza. Ne scrieți: »Ar fi de necesitate extremă adausul (ori măcar suplimentul de 2—3 foi) a câtorva notițe de modă la revistă. S'ar

Poșta administrației.

Rugăm cu insistență pe mult anor. noștri abonați să bincoroască a achita abonamentele atât pe 1908 cât și restanțele și mulțumim de mai înainte celor cari ne vor scuti de a mai scrie provocările obișnuite.

Const. Șesan. Volumele ce ni le cereți nu le avem și deci nu vi le putem procura. Pentru suma de cor. 2.35 ce mai aveți la noi, vă putem trimite ceva din editura noastră, sau trecem suma la abon. pe 1909.

Const. M. Pentru schimbare de adresă binevoici a ne trimite taxa de 20 bani pe care trebuie s'o plătim; fie pentru tipar, fie pentru scrisul adresei.

Redactor: OCT. C. TÂSLĂUANU.

Din editura lui W. Krafft în Sibiu:

Medalia de aur dela Expositia științifică din București, 1903.

3 tomuri leg. luxos 80 coroane, broș. 70 coroane.

Din »Biblioteca Tribunei«.

4. Pipăruș Pătru. Poveste de I. T. Mera. 16 fil.
5. Păcală și Tândală. Anecdote de S. Moldovan. 6 fil.
8. Colăciutul. Obiceiurile țeranilor români la nuntă, de B. Viciu. 32 fil.
9. Fiica a nouă mame. Poveste de S. Moldovan. 28 fil.
10. Povestea lui Ignat. Poveste de Silv. Moldovan. 6 fil.
12. Îndărătnicul. Poveste de Silvestru Moldovan. 16 fil.
13. Blăstăm de mamă. Legendă populară din jurul Născăduului De G. Coșbuc. 16 fil.
21. Prietenul meu Vântură-Teară. Din novelele californiene ale lui Bret Harte. 16 fil.
23. Fata Craiului din Cetini de George Coșbuc. 8 fil.
30. Lumea proștilor. Poveste de Silv. Moldovan. 10 fil.
32. Zina-împărăteasă și peana ei aleasă. Poveste din popor de »Mărgineanu«. 24 fil.
36. Baba iadului. Poveste în versuri de I. Moța. 16 fil.
44. Rusalin păcurarul. Poveste de Trimbiționiu. 44 fil.
48. Poezii populare »Căntece bătrânești«. Din culegerile lui I. Pop Reteganul. 20 fil.
49. Balade populare de Petru Crina Damaschin. 60 fil.
50. Judecata. Despre bărbatul care a știut limbi multe, Două povești de G. Todica. 12 fil.
51. Petrea pășitul. Cercilă. Două povești de Rito. 16 fil.
52. Moșul-de-șori. Poveste culeasă de Rito. 12 fil.
53. Altipot. Poveste din popor, Culeasă de Rito. 16 fil.
54. Sâmbăta morților. Dramă din popor în 5 acte. 60 fil.
57. Cine sapă groapa altuia, însuși cade în ea. Piesă teatrală în 3 acte pentru ajunul Crăciunului, compusă de Maria Drăgan. 32 fil.
59. Și ne jartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșelilor noștri. Piesă teatrală în 3 acte, compusă pentru ajunul Crăciunului de Maria Drăgan. 32 fil.
61. An-împărat și fetele lui. Alegorie populară de Silvestru Moldovan. 20 fil.
62. Anecdote și Povești de Silvestru Moldovan. 16 fil.
68. Povești de Silvestru Moldovan. 16 fil.

IOSIF JIKELI

SIBIU, strada Ciznădiei 47.

Magazin special de obiecte de sticlă, porcelan și metal, unelte pentru casă și bucătărie, rame pentru icoane, lămpi electrice și de petrol, en gros și en detail.

Pentru biserici:

Candelabre argintate și suflăte cu argint, sau cu aur veritabil, apoi **Candele**; sfeșnice argintate, pentru luminări.

Căldăruși pentru apă sfințită. **Anaforări, cădelnițe.** Prețurile cele mai moderate.

Chivot pentru păstrarea cumnecăturii. **Discuri** pentru bani etc. argintate, nichelate sau de aramă. **Potir, stea, copic (cuțit), lingurițe, disc** pentru agneți, argintate sau aurite. Comandele se efectuează imediat. (4-4)

In prăvălia dlui

(4)

A. MORAWETZ

Sibiu, Str. Ciznădiei Nr. 14.

să pot cumpără cu prețuri reduse, cele mai elegante, moderne și solide obiecte de lux; orologioare, juvaeruri, și argintărie de casă.

Costume bărbătești de tot felul, Reverenzi perfect croite și Uniforme militare

se pot comandă cu toată încrederea la firma bine cunoscută

Petrașcu

Sibiu, Str. Ciznădiei Nr. 34.

Materialul este cel mai bun, prețuri cât se poate de moderate și executarea comandelor urgente se efectuează în cel mai scurt timp.

Tuturor Românilor buni, doritori de a încuraja industria românească, le recomandăm calduros, să lucreze la aceasta firmă solidă. (5)

On. noștri abonați sunt rugați a trimite, cu orice cerere sau reclamație cum și pe couponul mandatorilor, numărul fâșiei pe care este imprimată adresa.
Administrația.

Harta Compusă a Ungariei

de

Dr. Fr. Schuller,

aprobată de Înalt. Minister al Instrucțiunii publice și de Ven. Consistor arhidiecezan ort. rom., recomandată pentru a se introduce în școli ca mijloc ușor și plăcut de a învăța Geografia Ungariei; este totodată și un joc plăcut pentru copii în familie. **Ediția de lux, Cor. 5.50, ediția școlară Cor. 3.**

Prospecte, deslușiri, precum și blocuri pentru desemnarea Hartei, oferă gratuit și franco

Francisc Neuzil,

Compactor, Sibiu.

(5)

În atelierul lui să mai pregătesc en gros: Blocuri de desen »Globus« și Blocuri de desen »Dopatch«.

Cheia profesorului Donath pentru deslegarea proporțiilor de suprafață a diferitelor obiecte plane; Herbariul profesorului Găspăr precum și Mape spre păstrarea documentelor.

Primul atelier de uniforme din Ardeal

Fondat în anul 1872.

Medalii de argint

și de aur.

A. ZACH

posesor

I. Vilhelm Zach, Sibiu, Str. Ciznădiei 57.

Furnisor al mai multor institutii militare.

Mare deposit de stofe din țară și străinătate, pentru haine civile și militare. Specialist în costume de calărie; pantalonii englezești fason »breches«. Asortiment bogat de armatură și recușite de scrimă și duel. Pregătește tot felul de uniforme pentru toate armele din orice țară precum și haine civile. Croială modernă și perfect potrivită după jurnalele cele mai nouă.

Prețuri fixe, serviciu prompt, condițiile de plată, după invoială.

(4)

În editura noastră au apărut și se pot comanda dela administrația noastră:

T. Brediceanu: Muzica „Seratei etnografice“,
 Caetul I Cor. 3.—, Lei 4.—
 » II » 3.—, » 4.— } împreună Cor. 10.—, Lei 12.—
 » III » 5.—, » 6.—

	cor.	bani
Ioan Agârbiceanu: Dela Țară	1.50	și 10 porto
Ion Bărsanul: Primele Versuri	— 60	„ 10 „
Zaharie Bărsan: Ramuri	2.—	„ 10 „
Ioan Ciocărlan: Traiul Nostru	1.50	„ 10 „
Alex. Ciura: Icoane	1.20	„ 10 „
El. Farago (Fatma): Versuri	1.50	„ 10 „
Oct. Goga: Poezii	2.—	„ 40 „
	Ed. pe hârtie olandeză	3.— „ 20 „
A. O. Maior: Biblioteca Copiilor, Vol. I.		
	Cu o poveste inedită de	
	Carmen Sylva. 21 ilustrații	1.— „ 20 „
	Biblioteca Copiilor vol. II.	1.— „ 20 „
G. Murnu: Iliada, 12 cânturi traduse		
	în hexametre, cu ilustr.	4.— „ 20 „
Ioan Slavici: Mara (roman)	2.50	„ 20 „
Maxim Gorkii: Nuvele	1.—	„ 10 „
Ilustre românești (heliografii) 12 bucăți	1.60	„ 10 „
Numărul iubilar Carol	1.—	„ 10 „

Din edituri străine:

Minerva Cosma: Album de broderii și țesături românești . 16.— „ 72 „

Cărțile se pot comanda sau dela administrația noastră sau dela librăriile: În România: București: Librăria națională, Socecu et comp., L. Alcalay, C. Sfetea; în provincie: Iași, Ploești, Craiova: Socecu et comp.; Caracal: Librăria cooperativă; Brăila: Dumitru Ionescu, I. Văsluianu; Galați: Negoescu et Manițiu; Bărlad: N. Petroff; Botoșani: Librăria cooperativă.

În Austro-Ungaria: Suceava: Școala română; Blaj: Librăria arhidiecezană; Brașov: A. Mureșianu, I. Ciureu; Sibiu: W. Kraft, Librăria arhidiecezană; Oravița: I. Țiorean; Caransebeș: Librăria diecezană; Năsăud: M. Onișor.

Administrația și redacția: Sibiu (Nagyszeben).